

Stockholm den 16e december 2022

Dnr. Ku2022/01357
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande från Fackförbundet Scen & Film avseende "Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher" (SOU 2022:44)

Inledning

Fackförbundet Scen & Film (härefter Scen & Film) är ett fackförbund för yrkesverksamma inom scen- och filmområdet. Medlemmarna är upphovspersoner, artister, teknisk och administrativ personal inom svensk scenkonst, film, radio, TV och bio. Förbundet organiserar sammanlagt cirka 8 900 medlemmar som arbetar i olika anställningsformer, både som tillsvidare- och visstidsanställda eller som uppdragstagare. Många medlemmar varvar de olika slagen av sysselsättning, som så kallade kombinatörer.

Scen & Film har givits möjligheten att yttra sig över Kreativa Sveriges betänkande "Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher" (SOU 2022:44). Utredningen har lämnat förslag till en nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher.

Scen & Film lämnar huvudsakligen synpunkter på de förslag som har direkt bäring på förbundets medlemmars villkor.

Scen & Film är en av medlemsorganisationerna i KLYS och står även bakom yttrandet från dem.

Sammanfattning av Scen & Films synpunkter

Scen & Film ser positivt på det betänkande som utredningen har tagit fram och konstaterar att innehållet ger en omfattande genomgång och beskrivning av hur företagande inom de kulturella och kreativa branscherna ser ut. Förbundet delar i stort de slutsatser som utredningen kommer fram till.

Utredningen har ett stort antal idéer på övergripande nivå som kommer kunna påverka förbundets medlemmar positivt. Förbundet understryker vikten av att omhänderta utredningens slutsatser skyndsamt och fortsätta arbetet framåt med oförändrad kraft.

Politiska insatser är nödvändiga och angelägna i arbetet för ett stärkt och hållbart kulturliv. Scen & Film vill särskilt lyfta behovet av förstärkta scenkonstallianser, tryggare anställningar, bättre trygghetssystem och en lagstiftning inom upphovsrätten som med stöd av DSM-direktivet stärker kulturskaparnas ställning.

Vi kan inte nog understryka behovet av ett hållbart arbetsliv, socialt och ekonomiskt.

För att underlätta måluppfyllelse och uppföljning av strategin föreslår vi att målen med strategin konkretiseras. Som de nu är skrivna är de väl öppna och omfattande för att säkra en tydlig riktning.

Kulturen är otvivelaktigt en ytterst viktig grundbult i ett demokratiskt samhälle. Inte minst har pandemin belyst dess viktiga roll på global, nationell, regional och kommunal nivå.

Kultursektorn är också en stor och viktig näring vars olika delar av privat och offentligt finansierad verksamhet utgör ett ekosystem av stora och små företag, institutioner, utövare och upphovspersoner. Vi välkomnar tydliggörandet att satsningar på kulturella och kreativa branscher angår fler politikområden än kultur och näring, varför en stärkt samordning är önskvärd för att skapa goda förutsättningar för dessa branscher att utvecklas.

Utredningen sätter företagen i centrum, men vi vill i sammanhanget särskilt understryka att företagen i de kulturella och kreativa branscherna inte sällan utgörs av soloföretag – då anställning ofta, av olika skäl, inte är ett alternativ. Det är viktigt att i sammanhanget komma ihåg just detta, att kulturella och kreativa företag oftast utgörs av en eller få individer.

Kulturskaparna identifierar sig många gånger med sitt yrke och sin kompetens vilket innebär att ordet verksamhetsområde kan tillföras ord som bransch och företag. I skapandeprocesser ingår så många fler yrkeskategorier än enbart de konstnärliga. Våra medlemmar bidrar alla med sina specifika yrkeskunskaper i skapandet av kulturen.

Det behövs både förbättrade möjligheter för företag att anställa och för soloföretagare att bedriva verksamhet med förutsebarhet.

Målet för mediepolitiken är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan. Mediepolitiken ska ge förutsättningar för en fri åsiktsbildning, fritt utbyte av idéer och reella möjligheter att granska olika företeelser och mångfald av medier av hög kvalitet.

Förslaget i korthet

Utredningen har formulerat följande syfte med den föreslagna strategin:

”Att på tio års sikt, dels främja och stärka villkoren för företagande inom de kulturella och kreativa branscherna, dels att underlätta och möjliggöra företagens fulla potential som drivkraft för hållbar utveckling i samhället med ökade kulturella, sociala och miljömässiga värden, en fungerande ekonomisk tillväxt, ökad sysselsättning i hela landet och stärkt svensk konkurrenskraft.”

Förslaget avser en nationell strategi med ett genomförande över tio år, uppdelat på sex fokusområden.

De är:

1. Tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan
2. Förnyelse av rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd
3. Långsiktigt och snabbt på upphovsrättens marknad
4. Export, internationalisering och värdeskapande utomlands
5. Hållbar arbetsmarknad och kompetensförsörjning för alla
6. Platsens betydelse för kulturella och kreativa verksamheter (och tvärtom).

De två övergripande målen för strategin är:

- Staten ska forma ett mer ändamålsenligt och effektivt främjande av företag i de kulturella och kreativa branscherna där olika statliga system går i takt och synergier uppstår i statens arbete.
- Staten ska stimulera en långsiktigt hållbar utveckling av företag i de kulturella och kreativa branscherna i hela Sverige.

Scen & Films synpunkter

6.1 Tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan

Scen & Film tillstyrker utredningens förslag att det bör tillsättas en interdepartemental grupp med ansvar för det övergripande arbetet utifrån den nationella strategin.

Scen & Film ser positivt på förslaget att arbete utifrån strategin behöver ske tvärpolitiskt och att regeringen bör föra kontinuerlig dialog med representanter från företagssidan och kulturskaparna för att utvärdera insatser och upptäcka nya behov under tidens gång.

Likt utredningen ser Scen & Film också behovet av att sprida oberoende kunskap om företagande inom kulturella och kreativa branscher för att öka förståelsen för hur dessa verksamheter kan vara uppbyggda och drivas.

Scen & Film ser det även som en förutsättning för framgång att statistik samlas in samt att forskning på området uppmuntras i linje med vad utredningen föreslår. Förbundet vill påpeka vikten av att statistik från samtliga konst- och kulturområden samlas in för att möjliggöra att jämförande analyser kan tas fram som i sin tur kan ge en fördjupad analys av kulturens roll och påverkansmöjlighet i samhället. Den statistik som idag tas fram behöver utvecklas och förbättras. Utifrån förbundets synvinkel är det till exempel viktigt att statistik samlas på såväl film-, biograf- och scenkonstområdet.

7.2 Förnyelse av rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd

Scen & Film delar uppfattningen att det många gånger är svårt för kulturella och kreativa företag att hitta tillräcklig finansiering. Utredningen pekar på ett behov av att staten tar en drivande roll i arbetet med finansiering. En utveckling av och system bättre anpassade för företagens förutsättningar skulle med stor sannolikhet driva företagen inom våra medlemmars branscher framåt.

Scen & Film tillstyrker förslaget om att reglerna för statlig stödgivning behöver ändras, så att även de med enskild firma kan ta emot stöd. Våra medlemmar verkar inte sällan som s.k. *kombinatorer*, vilket innebär en alternering mellan anställning och arbete i enskild firma. För dem skulle det många gånger vara ett för stort steg att omvandla sitt bolag till aktiebolag.

Konstruktionen för statlig stödgivning behöver ses över och förenklas så att den blir mer tillgänglig för kreatörer inom alla olika konstformer. I dagsläget upplevs det många gånger som en komplicerad process att söka stöd, vilket kan riskera att bidra till att personer i behov därmed avstår från att söka de stöd som finns tillgängliga för dem.

Förbundet vill även lyfta vikten av att möjligheten som ges av EU:s AVMS-direktiv (Audiovisual Media Services Directive) att ta ut en avgift från streamingföretag genomförs i Sverige så att digitala plattformar kan komma att medfinansiera svensk film- och Tv-produktion och på så sätt ytterligare stärka branschen.

Det nyss införda produktionsincitamentet för produktion av film och drama i Sverige behöver räknas upp till 400 miljoner för att inspelningarna i så stor utsträckning som möjligt ska stanna i Sverige. Det skapar förstås arbetstillfällen inom film och drama, men stärker även regional utveckling och kringliggande näringar. Vi vill understryka att detta är ett näringsstöd och att det därför inte ska belasta kulturbudgeten.

7.3 Långsiktigt och snabbt på upphovsrättens marknad

Scen & Film driver kontinuerligt frågan om hur våra medlemmars upphovsrätt tas tillvara på bästa sätt och välkomnar implementeringen av EU:s upphovsrättsdirektiv i svensk lagstiftning.

Förbundet ser positivt på utredningens förslag att stärka kunskapen om upphovsrätten och dess hantering, såväl inom det offentliga som bland företagen. Vi instämmer även i konstaterandet att det krävs en kontinuerlig uppföljning av upphovsrättens utveckling. Detta för att kunna skapa nödvändiga anpassningar så att de enskilda kulturskaparnas positioner stärks och vi uppnår en mer balanserad marknad. En förutsättning för detta är att statliga aktörer besitter en hög kunskapsnivå inom systemet för handel med immaterialrätter.

I utredningen *Från kris till kraft – Återstart för kulturen* gavs förslag att konstnärsorganisationer och yrkesförbund ska kunna beviljas statliga medel i syfte att utvidga rådgivning och stöd gällande upphovsrätt till dess medlemmar. Scen & Film ställde sig bakom förslaget och vill åter påpeka att en sådan insats är angelägen och vore välkommen.

7.5 Hållbar arbetsmarknad och kompetensförsörjning för alla

Scen & Film ser en anpassning av de sociala trygghetssystemen som en nödvändighet för att kunna behålla arbetskraft inom de kulturella och kreativa branscherna. Förbundets medlemmar stöter ofta på hinder i och med att de som egenföretagare inte sällan kombinerar sin sysselsättning med kortare anställningar, de blir s.k. *kombinatörer*. Kulturskapares försörjning, och möjlighet att utveckla sitt konstnärskap, är en förutsättning för att uppnå de kulturpolitiska målen. En självklarhet är då att de verksamma inom kulturområdet måste kunna ta del av trygghetssystemen.

I och med att arbetsrätten har försvagats och att arbetsmarknaden mer och mer går mot tillfälliga uppdrag och anställningar upplever våra medlemmar sig många gånger tvingade att verka som uppdragstagare trots att en anställning både vore möjlig och att föredra. Då dessa medlemmar även möter hinder i trygghetssystemen bidrar sådana systemfel till att fler och fler arbetstagare tvingas bli uppdragstagare. Detta försvagar i sin tur den svenska modellen. Scen & Film ser det ofrivilliga egenföretagandet som mycket problematiskt.

Vidare önskar förbundet belysa den viktiga roll som scenkonstallianserna i dagsläget har. Genom allianserna säkerställs dels att fler yrkesverksamma har möjlighet att skapa sig en hållbar karriär inom sina respektive yrken, dels möjliggör de för dessa personer att verka runt om i landet. Frågan om platsens roll för kulturen kommenteras nedan i avsnitt 7.6, men redan här vill vi belysa scenkonstalliansernas betydelse för att upprätthålla en konstnärlig kvalitet, i hela landet. Det är sammantaget av yttersta vikt att statliga medel till allianserna avsätts i högre utsträckning än idag. Inte minst för att möjliggöra för ytterligare yrkesgrupper att kunna omfattas av alliansmodellen.

Scen & Film har varit med och bildat Yrkesnämnden för Film och TV med syftet att skapa förutsättningar för en god kompetensförsörjning i branschen. I arbetet ingår bland annat utvecklande av en valideringsmodell. Resultatet så här långt har visat sig vara mycket lyckosamt och det är viktigt att statliga resurser fortsätter tillföras så att arbetet i nämnden kan fortgå.

En viktig fråga för Scen & Film är den om inkludering, mångfald och jämställdhet. Därför ser förbundet mycket positivt på att utredningen lyfter vikten av att möjliggöra för ett brett perspektiv i kreativa processer där samhällets alla medborgare inkluderas. Ojämlika förutsättningar skapar en obalans i möjligheten att välja ett yrkesliv inom kulturområdet. För att kunna skapa kultur till alla behöver alla ges möjlighet att delta i skapandet, oavsett bakgrund.

Utredningen tar vidare upp det faktum att förändringstakten inom den kulturella och kreativa sektorn är hög och i kombination med en snabb teknisk utveckling, den gröna omställningen samt osäkra arbetsvillkor är det nödvändigt att möjliggöra för lärande och kompetensutveckling bland de yrkesverksamma. Scen & Film instämmer i denna slutsats och vill även lyfta vikten av att stärka de kulturella och kreativa yrkenas status, bland annat genom kvalitativ utbildning på olika nivåer.

7.6 Platsens betydelse för kulturella och kreativa verksamheter (och tvärtom)

Scen & Film instämmer i utredningens slutsatser kring hur kulturella och kreativa verksamheter påverkas av och påverkar den plats där de verkar. Kulturen behöver finnas i

hela landet och det är angeläget att skapa möjligheter för kreatörer att kunna hitta eller skapa sysselsättning även i mindre orter utanför städerna.

Scen & Film delar den bild som utredningen ger av att många soloföretag i hög grad är oberoende av plats och därför kan verka från olika platser i landet samt förflytta sig mellan platser relativt enkelt. Förbundet håller även med utredningen om att många mindre företag inom dessa branscher arbetar i kluster och i tillfälliga projekt tillsammans med andra företag. Därav vikten att lokalt stärka möjligheten för kreativa och kulturella företag att hitta varandra och att även hittas av de offentliga aktörerna på mindre orter.

Scen & Film håller med utredningen i det konstaterande som görs om betydelsen av kulturpolitisk finansiering. Sådan finansiering är nödvändig och lägger grunden för ett brett kulturutbud, oavsett geografiska parametrar.

Utredningen pekar på ett behov av att skapa nya fysiska platser för kreatörer att verka på, till exempel genom så kallade hubbar. Scen & Film vill understryka vikten av att även värna om de kreativa mötesplatser som redan existerar. Runt om i landet finns kulturhus, region- och länsteatrar och biografier med kompetent personal som möjliggör för mindre aktörer att hyra in sig i verksamheten för att på så sätt kunna ta del av den kompetens som redan finns och som i annat fall kanske inte hade varit möjlig att finansiera. En välfungerande och offentligt finansierad infrastruktur ser förbundet därför som en grundförutsättning för att kunna nå de av utredningen uppsatta målen.

Avslutande kommentar

Scen & Film önskar avslutningsvis påtala vikten av att tillräckliga resurser avsätts för att finansiera strategins föreslagna åtgärder.

Simon Norrthon

Förbundsordförande

Celia Englund

Jurist/Utredare